

Vattentjänstplan -
granskningshandling

SMEDJEBACKEN
smedjebacken.se

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Läsanvisning	3
1.2. Syfte	3
1.3. Ansvar och roller	3
2. VA-ekonomi	4
3. VA-försörjning inom verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	4
3.1. Övergripande planering	5
3.1.1. Dricksvatten – vattenverk, vattentäcker, ledningsnät	5
3.1.2. Avlopp – reningsverk, spillvatten- och dagvattenledningsnät	5
3.2. Hantering skyfall	6
3.2.1. Skyfall	6
3.2.2. Övergripande påverkan	6
3.2.3. Påverkan dricksvattenproduktion	7
3.2.4. Påverkan spillvattenrening	7
3.2.5. Påverkan ledningsnät	7
3.2.6. Åtgärder hantering skyfall	7
4. Anslutning till verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	8
5. VA-försörjning utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	9
5.1. VA-planering utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	9
5.2. I väntan på allmän VA-försörjning	10
5.3. Enskild VA-försörjning	10
5.3.1. Enskilda vattentäcker	11
5.3.2. Små avloppsanläggningar	11
6. Organisation, uppföljning och revidering	12
7. Åtgärdsplan	12
Åtgärder samhällsplanering och samhällsutveckling	13
Åtgärder VA-ekonomi	14
Åtgärder VA-försörjning inom verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	14
Åtgärder hantering skyfall	15
Åtgärder anslutning till verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	16
Åtgärder VA-försörjning utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning	16

Dokumentnamn Vattentjänstplan		Dokumenttyp Plan	Omfattar Kommunen
Dokumentägare Förvaltningschef samhällsbyggnadsförvaltningen	Dokumentansvarig Avdelningschef miljö- och byggavdelningen	Publicering Författningssamling, SméNET, smedjebacken.se, WBAB	
Författningsstöd Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, 6 a §			
Beslutad xxxx-xx-xx	Bör revideras senast xxxx-xx-xx	Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Diarienummer MBN-2023-757

1. Inledning

För att uppmärksamma de framtida utmaningarna och prioritera de åtgärder som är nödvändiga inom Smedjebackens kommun vad gäller vatten- och avloppsfrågor har en strategisk och långsiktig vattentjänstplan tagits fram. Vattentjänstplanen innehåller kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses samt en skyfallsplanering över påverkan på den allmänna VA-anläggningen vid skyfall.

Vattentjänstplanen skall aktualiseras minst vart 4:e år.

1.1. Läsanvisning

Vattentjänstplanen är uppdelad i fyra delar:

1. Styrdokument – Detta dokument
2. Beslutsunderlag/planeringsunderlag – Bakgrundsinformation, lagkrav och kopplingar till andra kommunala styrdokument.
3. Begreppsförklaringar

I Vattentjänstplanen hänvisas det också till andra kommunala dokument som berör vatten, dessa är:

- VA-strategi med utbyggnadsplan
- Dagvattenstrategi (ej beslutad)
- VA-taxa
- Skyfallskartering över Smedjebackens tätort

1.2. Syfte

Vattentjänstplanen är en del av kommunens övergripande planering och ska stödja samhällsutvecklingen. Detta medför att de hälso- och miljökrav som ställs på dricksvatten- och avloppshantering kan prioriteras så att största möjliga nytta ges för de ekonomiska insatser som kommer att behövas.

Vattentjänstplanen är ett verktyg för långsiktigt hållbar planering av dricksvatten- och avloppsförsörjningen i hela kommunen. Planen är en strategisk och långsiktig vägledning för den framtida VA-försörjningen.

Genom planen får kommunens förvaltningar och bolag en samordnad planering av VA-försörjningen.

Planen är ett viktigt verktyg för att informera och kommunicera med kommunens invånare gällande försörjningen av dricksvatten och avlopp.

1.3. Ansvar och roller

Kommunen har genom kommunfullmäktige det övergripande ansvaret för VA-försörjningen. Kommunfullmäktige beslutar om långsiktig VA-planering, verksamhetsområde, allmänna bestämmelser för VA och taxekonstruktion. Kommunen har en skyldighet att fördela ansvaret för vatten och avlopp internt så att de krav som finns i lagen om allmänna vattentjänster, miljöbalken samt plan- och bygglagen uppfylls. Ansvaret för det löpande arbetet är fördelat på VA-huvudmannen (Barken Vatten och Återvinning) och Miljö- och byggnadsnämnden.

- VA-huvudman (Barken Vatten och Återvinning) har ansvar för det som ligger inom ett verksamhetsområde för allmän VA-anläggning. VA-huvudmannen är ägare av den allmänna VA-anläggningen, vatten- och avloppsverk, pumpstationer och ledningar. VA-huvudmannen ansvarar därmed för drift och underhåll av den allmänna VA-anläggningen.

- Kommunen genom sina nämnder ansvarar för bebyggelseplanering, tillstånd och är tillsynsmyndighet enligt Miljöbalken samt har en central roll vid planering, tillsyn och kontroll av VA-anläggningar, både allmänna och enskilda. Genom sitt tillsynsansvar fångar kommunen upp behov utanför verksamhetsområden.
- Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för större allmänna VA-anläggningar och ska se till att kommunen ordnar och upprätthåller en allmän VA-anläggning där det behövs. Länsstyrelsen kan förelägga kommunen om utbyggnad av allmän VA-anläggning, om behovs finns.

Tabell 1. Ansvarsområden inom kommunen för VA-frågor

Ansvarsområde	Ansvarig
Övergripande	Kommunfullmäktige
Fysisk planering	Samhällsbyggnadsförvaltningen
Huvudman allmän VA-anläggning	Barken Vatten & Återvinning AB
Ansvar för drift och underhåll av allmän VA-anläggning	WBAB Wessman Barken Vatten & Återvinning AB
Ansvar tillsyn större allmänna VA-anläggningar	Länsstyrelsen Dalarnas län
Ansvar tillsyn mindre allmänna VA-anläggningar	Miljö- och byggnadsnämnden
Ansvar tillsyn enskild VA-anläggning	Miljö- och byggnadsnämnden
Ansvar för drift enskild VA-anläggning	Fastighetsägare

2. VA-ekonomi

Behovet av närstående och framtida investeringar kopplade till den allmänna VA-anläggningen är mycket stort. Behov finns gällande:

- Återinvesteringar i befintlig infrastruktur (ledning, verk och tillhörande anordningar)
- Exploateringar – anslutning av nya fastigheter och eventuella kapacitetsökningar.
- Anslutning av befintliga fastigheter med behov av allmänt VA.
- Investeringar för att klara nya krav (myndighetskrav)
- Klimatanpassning (höga flöden, skyfall, torka)

Mycket av den nuvarande infrastrukturen för allmänt vatten och avlopp som är ålderstigen finansierades till stor del av statsbidrag. Framtida investeringar kommer inte finansieras av statsbidrag utan i hög grad lånefinansieras och skrivs av. De kapitalkostnader som belastar budget behöver finansieras av avgifter via kommunens VA-taxa.

3. VA-försörjning inom verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

I Smedjebackens kommun är den allmänna VA-försörjningen främst utbyggd i byarna/samhällena kring Barkensjöarna, i Malingsbo, Björsjö, Snöån och Larsbo (endast avlopp). Antal personer som har tillgång till allmän VA-försörjning är cirka 9900 personer, vid årsskiftet 2022/2023 uppgick hela Smedjebackens kommuns befolkning till cirka 10 900 personer. Det innebär en anslutningsgrad på nästan 91 %, av kommunens befolkning som är anslutna till allmän VA-försörjning.

Befintlig VA-anläggning

Inom Smedjebackens kommun finns det i dagsläget fem stycken vattenverk varav ett står som reservvattentäkt. Antalet avloppsreningsverk är sex stycken.

Ledningsnätet har under de senaste fem åren ökat till följd av de utbyggnader som skett, se avsnitt 3.1; övergripande planering. För 2022 uppgick huvudledningsnätet totalt till ca 470 km, varav ca 230 km vattenledningar, ca 240 km spillvatten/avlopps-ledningar samt ca 60 km dagvattenledningar. VA-huvudmannens del av servisleddningar d v s från huvudledning till förbindelsepunkten för fastigheten är inte medräknat i längdstatistiken.

Under 2022 skickades det från vattenverken ut cirka 827 700 kubikmeter vatten till ledningsnätet, debiterad mängd var cirka 604 900 kubikmeter. Det betyder en vattenförlust på ca 27 %.

Under 2022 mottog reningsverken totalt ca 1,4 miljoner kubikmeter avlopp, medan den debiterade mängden var 0,6 miljoner kubikmeter. Vilket betyder ett tillskott på ca 57 % av ovidkommande vatten (exv. inläckage av högt grundvatten, felkopplade ledningar, inkopplat dränvatten) i spillvattenledningarna mellan kund och reningsverk.

Uppföljning av VA-verksamheten utifrån myndighetskrav, tillsyn, kvalitet, uthållighet, energi och miljö sker via miljörapporter samt via statistik och nyckeltal i VA web.

3.1. Övergripande planering

Kommunfullmäktige i Smedjebacken antog i feb 2022 en VA-strategi med utbyggnadsplan med utbyggnadsområde att gälla för kommunen. VA-huvudman har sedan VA-strategins antagande påbörjat processen med att besluta om verksamhetsområde för VA.

Områden som är aktuella i första hand är Snöån och Kolviken.

Verksamhetsområde har beslutats för Österbo/Lernbo och där pågår utbyggnad av en allmän VA-anläggning under 2023.

3.1.1. Dricksvatten – vattenverk, vattentäcker, ledningsnät

Under de senaste åren har det påbörjats utredningar och nya kommer att startas upp för att säkerställa den allmänna vattenförsörjningen inom Smedjebackens kommun. Det kan vara t ex omarbetning och modernisera vattenskyddsområden, skydd och säkerhet, reservvattenförsörjning, möjligheten till reservkraft etc.

Arbete pågår med att installera fjärravlästa vattenmätare hos kunderna, dessa mätare har möjlighet att lokalisera vattenläckor både inom fastigheter och i VA-huvudmannens ledningsnät

3.1.2. Avlopp – reningsverk, spillvatten- och dagvattenledningsnät

Avloppsreningsverken i Smedjebackens kommun står inför kommande utmaningar vad gäller utökade reningskrav samt anpassningar till nya regelverk. EU-kommissionen har tex. föreslagit ett reviderat avloppsdirektiv som bland annat innebär en utökning av läkemedelsrening samt rening av vissa miljöföroreningar om det skulle fastställas. En vattenpark är under byggnation för att klara de nya krav som troligen kommer. Samtidigt kräver avloppsreningsverken i kommunen anpassningar i takt med att fler områden ansluts till den allmänna VA-anläggningen och belastningen på anläggningarna ökar.

Krav kommer även på hanteringen av slam där det kommer bli svårt att fortsätta som idag med anläggningsjord där det inte är sortering av olika slampartier. Här finns ett stort behov av åtgärder som inte har påbörjats ännu mycket på grund av att både lagstiftningen har dröjt och brist på personalresurser.

Det finns ett stort behov av åtgärder på spillvattennätet för att minska ovidkommande/tillskottsvatten till reningsverken och förhindra utsläpp av bräddat avloppsvatten. En utbyggnad av dagvattenanläggningar är också ett led i att minska inkommande flöden till reningsverk.

En nyckelfaktor för ett väl fungerande förnyelse- och saneringsarbete av ledningsnät är att det finns personalresurser avsatta för att kunna få effektivitet och ett bra utfall i arbetet. Under 2022 har det anställts en VA-tekniker för enbart arbete med förnyelse och sanering av befintligt ledningsnät. Det har även under 2022 köpts in en egen filmbuss och har utbildat en auktoriserad rörinspektör för att kunna göra egna filmningar av ledningsnätet.

En arbetsmodell kommer att tas fram för att på ett effektivt och bra sätt kunna ta fram och revidera förnyelseplaner de kommande åren. Arbetsmodell skulle kunna omfatta åtgärder som:

1. Flödesmätning
2. Filmning av ledningar vid rätt tillfälle med egen filmbuss
3. Anslutningskontroller av fastigheter (rökning, filmning)
4. Plan för utbyggnad av dagvattenledningar
5. Uppföljning att fastighetsägare ansluter till upprättade förbindelsepunkter för dagvatten
6. Uppströmsarbete för att kunna sanera de ledningar som bidrar med mest oönskade ämnen

Arbete med dagvattenhantering inom Smedjebackens kommun har utmynnat i en dagvattenstrategi med tillhörande riktlinjer för hantering av dagvatten samt ett avtalsförslag dagvatten/gata. Dessa är dock inte beslutade.

3.2. Hantering skyfall

3.2.1. Skyfall

Skyfall definieras enligt Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) som, ett regn med regnvoly m om minst 50 mm/tim eller 1 mm/min.

Våra dagvattensystem är till för att avleda vatten genom ledningar och öppna diken. I samband med skyfall är dagvattensystemets kapacitet mycket begränsad i förhållande till regnets intensitet och volym. Det gäller även för markens infiltrationsförmåga som ofta inte räcker till för att ta emot regnmängderna. Följden blir avrinning på markytan som kan leda till översvämning. Beroende på var översvämningen inträffar kan den medföra allvarliga konsekvenser för exempelvis bebyggelse, infrastruktur och samhällsviktig verksamhet.

När ett naturligt markområde bebyggs förändras vattenbalansen. Ytavrinningen ökar, infiltrationen minskar och grundvattennivån sänks. Avrinningsförloppen blir snabba eftersom exploaterade områden har en stor andel hårdgjorda ytor.

Klimatförändringarna beräknas för södra Dalarna medföra ökad nederbörd och tätare intervall mellan intensiva regn. Ett regn som vi idag betraktar som ett 10-års- eller 100-årsregn kommer att inträffa oftare i framtiden. Om regnintensiteten exempelvis ökar med 25 procent kommer sannolikheten för det som vi idag kallar ett 100-årsregn att fördubblas.

Genom förtätning av tätorter minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt kostsamt.

Kommunens dagvattenstrategi och dagvattenriktlinjer ger vägledning för hur kommunen mera i detalj arbetar med hantering av dagvatten. Syftena med dokumentet är att underlätta och effektivisera kommunens handläggning av dagvattenfrågorna.

Enligt strategin ska dagvattnet i första hand omhändertas lokalt genom infiltration och fördröjning. I samhällsplaneringsprocessen ska skyfalls- och dagvattenfrågorna komma in i tidigt skede så att framtida höga flöden och skyfall hanteras på ett hållbart sätt. Det uppnås genom att exempelvis avsätta ytor som tillåts att översvämmas vid skyfall och att höjdsätta mark, bebyggelse och övrig infrastruktur så att dagvatten kan avledas ytligt med självfall till lägre liggande punkter

3.2.2. Övergripande påverkan

Klimatförändringarna kan påverka dricksvattenproduktion, dagvatten- och avloppssystem. Ökad nederbörd och avrinning samt förändrade grundvattennivåer innebär en högre tillförsel av näringsämnen och humus vilket kan påverka kvaliteten i vattentäkterna. En ökad temperatur i vattnet leder till ökad tillväxt av alger och mikroorganismer. Extrema vädersituationer som skyfall och

översvämningar innebär ökad risk för föroreningar av vattentäkter, tex genom tillförsel av kemiska föroreningar och näringsämnen. Det innebär också ökad risk för skador på distributionsnätet.

Ökad nederbörd, fler skyfall och större fluktuationer i flöde kan påverka avloppssystemet. Skyfall kan innebära överbelastning och ge risk för bakåströmmande vatten med ökade källaröversvämningar som följd samt bräddning av avloppsvatten.

Torka och låga flöden i vattendragen kan medföra större koncentrationer vid eventuella utsläpp, vilket kan medföra större påverkan på känsliga recipienter.

3.2.3. Påverkan dricksvattenproduktion

I Smedjebackens kommun är det endast grundvatten som används för dricksvattenproduktion i de allmänna vattenverken. Grundvatten har en betydligt lägre risk för föroreningar och annan direkt påverkan från skyfall än ytvatten. Störst risker dricksvattenproduktionen förekommer därmed kring vattenverken och distributionsnätet. För att minska konsekvenserna av ett skyfall i närheten av kommunens vattenverk bör man i första hand se till att regnmängder leds bort från brunnsområden och infiltrationsbassänger utan att det drabbar intilliggande fastigheter.

De av kommunens dricksvattenanläggningar som bedöms kunna påverkas av skyfall är de som ligger i lågpunkter där vatten kan bli stående.

3.2.4. Påverkan spillvattenrening

Reningsverken ligger naturligt i de lågt placerade områdena och vid sjöar förutom Söderbärke reningsverk som är högt belägen i förhållande till Barken. Samma sak gäller vid avloppsreningsverken som för vattenverken, för att minska konsekvenserna av ett skyfall i närheten ett avloppsreningsverk bör man i första hand se till att regnmängder leds bort från reningsverken och att det kan ske utan att det drabbar intilliggande fastigheter.

Vid ett skyfall eller med höga nivåer i recipienten bör man ha bevakning på nivåer i recipient och i reningsverkets bassänger för att undvika att vatten tränger in baklänges i verken. Förbered för eventuellt att proppa utgående ledningar.

3.2.5. Påverkan ledningsnät

Dagvattenledningarna är i regel inte dimensionerade för att hantera de vattenmängder som förekommer vid skyfall. Det innebär att vatten riskerar att bli stående och risk för översvämning förekommer där marken inte kan infiltrera regnvattnet. På en del ställen är rännstensbrunnar inkopplade på spillvattenledning där det inte finns dagvattenledningar utbyggt. Det finns ett fåtal kombinationsbrunnar med spillvatten och dagvattenledningar med öppna rännor, där det finns möjlighet att vid ett skyfall dagvatten bräddar över till spillvattenledningar. Att förhindra att dagvattenledningarna når maxkapacitet vid skyfall är svårt och åtgärder behöver göras innan vattnet når ledningen. Det bör även i förväg identifieras rinnvägar för att upptäcka möjliga förträngningar och platser där bort- och sönder spolning kan ske.

För avloppspumpstationer ska bräddavlopp kartläggas så att det finns möjlighet att kunna proppa dessa vid skyfall så att regnvatten inte tränger in.

3.2.6. Åtgärder hantering skyfall

Grundregeln i Sverige är att allmänna handlingar ska vara offentliga men ibland kan uppgifter omfattas av sekretess om de kan sådan information som kan vara skadlig för myndigheter, verksamheter eller personer. Inom området för status, brister och direkt påverkan av den allmänna VA-anläggningen så ska den informationen beläggas med sekretess då det finns risk att den kan utnyttjas till brottslig verksamhet om de blir kända för allmänheten.

4. Anslutning till verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

Smedjebackens kommun har en gällande utbyggnadsplan för allmänt VA. Områden med ett större antal bostäder och tillräcklig bostadstäthet utanför nuvarande VA-verksamhetsområden har valts ut eftersom de kan innebära risk för miljö- och hälsoproblem.

Kommunens modell gällande behovsbedömning enligt 6 § LAV och prioritetsordningen för utbyggnad av allmän VA-försörjning redovisas i dokumentet **VA-strategi med utbyggnadsplan Smedjebackens kommun**. Dokumentet antaget av Kommunfullmäktige 2022-02-21 §8 och utgör ett komplement till Vattentjänstplanen.

Kapaciteten i befintliga vattenverk och avloppsreningsverk samt beräknad ökad belastning efter genomförd utbyggnad redovisas nedan. Den ökade belastningen efter att planerade områden ansluts bedöms falla inom befintlig kapacitet eller tänkt kapacitet efter ombyggnad.

Tabell 2. Tillståndsgiven belastning i förhållande till max GVB och till planerad belastning.

Reningsverk	Tillståndsgiven belastning	Max GVB*	Planerad utbyggnad
Bylandet	8 200 pe	6 779 pe	260 pe
Söderbärke	1 500 pe	594 pe	830 pe
Vad	473 pe	429 pe	-
Malingsbo	670 pe	-	-
Larsbo	50 pe	-	-

*Max GVB är maximal genomsnittlig veckobelastning

- För Bylandet reningsverk ryms antal anslutna efter planerade utbyggnaden inom tillståndsgiven belastning.
- Vad reningsverk planeras att läggas ner och istället ansluts Vad till Söderbärke reningsverk. Söderbärke reningsverk kommer att anpassas till den ökade belastningen och ett nytt tillstånd kommer att krävas. Planering pågår och arbetet beräknas påbörjas senast under 2026.
- Malingsbo reningsverk är en infiltrationsanläggning där det finns kapacitet att ansluta fler men för närvarande saknas planerad utbyggnad i området.
- Larsbo är ett minireningsverk anpassat för fastigheterna i den befintliga bebyggelsen. Ingen planerad utbyggnad i området.

Tabell 3. Tillståndsgivet uttag enligt vattendomar

Vattenverk	Max uttag/år	Medeltal/dygn	Max uttag/dygn	Dagsuttag
Snöån	2 140 000 m ³	5 900 m ³	6 300 m ³	1 648 m ³
Söderbärke	-	-	-	245 m ³
Vad	-	-	-	78 m ³
Malingsbo	-	-	-	13 m ³
Björnsjö	-	-	-	23 m ³
Getbo	-	3 000 m ³	4 500 m ³	-

I dagsläget finns endast vattendomar för vattentäkterna i Snöån och Getbo, för övriga vattentäkter saknas för närvarande vattendomar men ansökan planeras. I samtliga vattentäkter bedöms grundvattentillgången vara god och framtida utbyggnationer bedöms inte göra någon risk för dricksvattenförsörjningen.

5. VA-försörjning utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

En fastighet som inte ingår i verksamhetsområde för allmänna VA-tjänster har enskild VA-försörjning. Det innebär att den enskilde fastighetsägaren, en VA-förening eller en samfällighet ansvarar för tillgången till dricksvatten och att ta hand om spillvatten samt i vissa fall även dagvatten. I vardagligt tal och i lagstiftningen används begreppet enskilda avlopp som benämning på anläggningar där spillvatten från främst hushåll renas.

5.1. VA-planering utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

I det här avsnittet presenteras hur Smedjebackens kommun arbetar med VA-försörjningen i de områden som inte är anslutna till allmän vatten- och avloppsförsörjning. Det finns en utbyggnadsplan som är beslutad i kommunfullmäktige 2022-02-21. Den syftar till att identifiera, bedöma och rangordna bostadsområden som idag saknar allmänna VA-tjänster men som kan ha ett behov av det utifrån vattentjänstlagens §6.

Kommunen behöver ha en strategi för att tillhandahålla tydlig information om hur hushåll utanför verksamhetsområde ska hantera sin VA-försörjning samt kontinuerligt bedöma behovet av att ansluta dessa till den allmänna VA-anläggningen.

Den enskilda VA-försörjningen kan praktiskt och juridiskt ordnas på olika sätt

Den vanligaste formen av enskild VA-försörjning är att det på en fastighet finns en brunn för dricksvattenförsörjning och ett enskilt avlopp för att rena spillvattnet från hushållet. Fastighetsägaren ansvarar för att försörjningen av dricksvatten håller tillräckligt hög kvalitet för att användas som dricksvatten och att omhändertagandet av spillvatten uppfyller gällande lagkrav.

Ibland har flera fastighetsägare gått ihop och ordnat dricksvattenförsörjning eller avloppsrening genom servitutsavtal. Servitutsavtalet ger en eller flera fastigheter rätt att använda anläggningar belägna på en annan fastighet. Ansvar för anläggningarna ligger antingen på den fastighetsägare där anläggningen är placerad eller enligt vad som anges i servitutsavtalet.

Flera fastigheter kan gå samman och bilda en gemensamhetsanläggning, samfällighet eller VA-förening med lokalt ordnad dricksvattenförsörjning och/eller omhändertagande av spillvatten. Det innebär att alla delägare har samma rättigheter och skyldigheter för dricksvattenförsörjning och/eller omhändertagande av spillvatten i anläggningen.

Gemensamhetsanläggningar, samfälligheter eller VA-föreningar kan ordna ett ledningsnät som är anslutet till den allmänna VA-anläggningen via avtal. Det kan även förekomma enskilda fastigheter som är anslutna via avtal men det är mindre vanligt. Anslutning via avtal innebär att en fastighet eller ett område försörjs med dricksvatten från kommunens vattenledningsnät eller att spillvattnet leds bort via kommunens spillvattenledningsnät. Fastigheter eller områden med avtalsanslutning ligger inte inom verksamhetsområde för allmän VA-försörjning.

Fastighetsägaren, samfälligheten eller VA-föreningen ansvarar för funktionen hos sina egna ledningar, pumpstationer och liknande fram till en förbindelsepunkt som kommunen anger. Vid förbindelsepunkten övergår ansvaret för anläggningens funktion och försörjningen till kommunen.

Det finns områden i kommunen där fastigheterna har enskild anläggning för omhändertagande av spillvatten men där kommunen ansvarar för dricksvattenförsörjningen inom ett beslutat verksamhetsområde för dricksvatten. Motsatsen finns också, områden där kommunen ansvarar för bortledning och rening av spillvatten inom ett beslutat verksamhetsområde för spillvatten medan fastigheterna har eget dricksvatten. I de områdena är ansvaret för VA-försörjningen delat.

5.2. I väntan på allmän VA-försörjning

I Smedjebacken kommuns utbyggnadsplan för allmän VA-försörjning framgår vilka områden i kommunen som bedöms utgöra ett större sammanhang och skulle kunna omfattas av 6§. Där har kommunen bedömt om det finns behov samt gjort en prioriteringsordning för de områden som omfattas.

För dig som bor i ett område som inte finns med bland de utpekade och som inte idag har allmänt VA behöver du ha enskild VA försörjning. Det kan du läsa mer om i avsnitt 5.3.

För dig som bor i ett område med tidsbestämd planerad utbyggnad gäller att kommunen har bedömt att det finns behov av allmän VA-försörjning. Målet är att bygga ut VA för områdena i den ordning de har behov och möjlighet utifrån gällande lagstiftning. Utbyggnaden planeras att genomföras i rangordningsföljd med utbyggnad av ett område åt gången enligt utbyggnadsplanen.

Flera områden är inte tidsatta mer än att det inte kommer ske utbyggnad förrän tidigast om 15 år. Det kan bero på olika faktorer, exempelvis att det saknas underlag, alltså att kommunen inte vet skick och funktion på de enskilda anläggningarna utan de behöver tillsynas. Det kan också vara så att området är ett s.k. bevakningsområde där kommunen bedömer att området för närvarande har enskild vattenförsörjning och avloppshantering som fungerar tillfredsställande och inte uppnår kraven för att bli anslutna till det allmänna VA-nätet. Vid exempelvis förtätning, ökad bebyggelse i området eller negativ påverkan på vattenstatus kan bedömningen istället bli att de enskilda lösningarna inte är tillräckliga och att VA-försörjningen behöver lösas med en allmän VA-anläggning.

Även om utbyggnad av den allmänna VA-anläggningen planeras kan en bristfällig enskild anläggning föreläggas med krav i väntan på utbyggnad. Insatsen ska vara skälig och anpassas till riskbild och tidpunkt för anslutning. Tillstånd kan vara tidsbegränsade. Möjlighet att ansluta sig till allmän anläggning ges när förutsättningar finns.

För dig som bor i ett område där kommunen bedömt att tillsynen behöver prioriteras innebär det att det inte planeras att bygga ut den allmänna VA-anläggningen till området utan det endast kommer tillsynas.

5.3. Enskild VA-försörjning

Det finns en rad krav och lagar som berör enskilda VA-anläggningar och som respektive fastighetsägare, samfällighet eller VA-förening måste hantera. Enskild VA-försörjning berör därför Smedjebackens kommun på flera sätt. Främst har kommunen en roll som tillsynsmyndighet och beslutande organ med möjlighet att reglera verksamheter. Men kommunen fungerar även som en hjälp vid generella ärenden när fastighetsägare behöver stöd och information om vad som gäller.

Kommunens skyldigheter vid enskild VA-försörjning är:

- Miljö- och byggnadsnämnden har tillsynsansvar för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer, tar ut mer än 10 m³ vatten per dygn eller som försörjer en kommersiell verksamhet. Tillsynen ska säkerhetsställa att vattentäkterna uppfyller de krav som Livsmedelsverket ställer på till exempel vattenkvalitet och egenkontroll.
- Miljö- och byggnadsnämnden har tillsynsansvar över olägenhet för människors hälsa och för de grundläggande hälsoskyddskraven på bostäder enligt miljöbalken 26 kap. 3 § 3 st.
- Miljö- och byggnadsnämnden har ansvar för prövning och tillsyn av både enskilda avloppsanläggningar och de avloppsanläggningar som ägs av fastighetsägare, VA-förening eller samfällighet och som via ledningar är anslutna till den allmänna VA anläggningen. Tillsynsansvaret omfattar alla enskilda avloppsanläggningar, oavsett storlek. Miljö- och byggnadsnämnden kan inom ramen för tillsynsarbetet ställa krav på utformning och funktion hos avloppsanläggningarna.

- Miljö- och byggnadsnämnden kan besluta om att inrätta vattenskyddsområden enligt miljöbalken 7 kap. 21 22 § och vattenskydd enligt 40 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, FMH.
- Miljö- och byggnadsnämnden kan föreskriva om tillståndsplikt för grundvattentäkt enligt miljöbalken 9 kap. 10 §.
- Miljö- och byggnadsnämnden har ett ansvar att informera privatpersoner, företag och andra förvaltningar inom kommunen i frågor som rör enskild VA-försörjning. Genom systematisk VA-rådgivning kan kommunen underlätta för enskilda och samfälligheter att förbättra sin VA-försörjning.

5.3.1. Enskilda vattentäkter

I Smedjebackens kommun får ungefär 1100 fastigheter sitt dricksvatten från en egen brunn eller från någon form av gemensam anläggning som kommunen inte äger. Bergborrade brunnar är vanligast men det finns även grävda brunnar. Enskilda vattentäkter omfattas av olika lagstiftning beroende på hur mycket vatten som tas ut, hur många människor som försörjs från vattentäkten och även vilken typ av verksamhet som nyttar vattentäkten.

Tillgång och kvalitet

Tillgången på grundvatten med god kvalitet för enskild vattenförsörjning är generellt god i kommunen längs med Malingsbo- och Färnaåsen. Däremot förekommer en del problem med kvaliteten på vattnet i egna brunnar och uppskattningsvis har ca en tredjedel av brunnarna otillfredsställande vattenkvalitet. De problem som kan förekomma är med bakterier, höga radonhalter samt höga halter av kväveföreningar, fluorid, uran, tungmetaller och bekämpningsmedel. De största kvalitetsproblemen för enskilda brunnar i Smedjebacken har att göra med höga halter av arsenik och radon. Det förekommer också att ytvatten brukas för enskild dricksvattenförsörjning. Ytvatten riskerar att ha högre föroreningshalter än grundvatten och det behövs ofta särskild rening. Vattentäkter för en- eller tvåfamiljshus eller jordbruksfastigheters husbehov av vatten omfattas inte av miljöbalkens krav på tillstånds- eller anmälningsplikt vilket innebär att kommunen inte har en heltäckande bild över vattenkvaliteten i hushåll som tar sitt dricksvatten från enskilda vattentäkter, yt- eller grundvatten.

5.3.2. Små avloppsanläggningar

Ungefär 1750 fastigheter i Smedjebackens kommun har enskilda avloppsanläggningar eller små avlopp som det brukar kallas. Den vanligaste typen av enskilt avlopp i kommunen är trekammarbrunn och infiltration eller markbädd med vattentoalett påkopplat.

Utsläpp av orenat eller otillräckligt renat spillvatten kan förorena närliggande brunnar, sjöar och grundvatten som används som vattentäkter och göra de som dricker vattnet sjuka. Näringsämnen från det orenade eller otillräckligt reade spillvattnet bidrar till övergödning i sjöar, vattendrag och hav. Spillvatten från hushåll definieras som avloppsvatten och måste därför renas, enligt miljöbalken 9 kap 7§:

”Avloppsvatten ska avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras”.

Fastighetsägarens ansvar

En avloppsanläggning med en ansluten vattentoalett måste ha både slamavskiljning och efterföljande rening. Efterföljande rening kan till exempel vara en infiltration, markbädd eller ett minireningsverk. Bestämmelserna om utsläpp av avloppsvatten gäller för alla fastigheter som har indraget vatten eller avloppsrör ut från huset. Reglerna gäller också för fritidshus. Det är fastighetsägarens ansvar att se till att avloppsanläggningen uppfyller reningskraven. I ansvaret ligger också att ha kunskap om hur anläggningen fungerar eller se till att en sakkunnig person sköter anläggningen. En avloppsanläggning måste anläggas på lämpligt sätt och underhållas för att orenat avloppsvatten inte ska släppas ut.

Tillstånd och anmälningsplikt för små avlopp

Den som ska inrätta en ny avloppsanläggning behöver ansöka om tillstånd hos miljö- och byggnadsnämnden i Smedjebackens kommun. Ansökningarna handläggs av miljö- och byggavdelningen. Avloppet får inte anläggas innan ett skriftligt beslut har fattats. Det gäller även befintliga anläggningar som åtgärdas. Om avloppsanläggningen bara ska ta hand om annat vatten från hushåll än toalettvattnen, till exempel vatten från bad, disk och tvätt (BDT-vatten) behöver fastighetsägaren anmäla det till miljö- och byggavdelningen.

6. Organisation, uppföljning och revidering

Under planperioden ska en VA-grupp finnas som ansvarar för att planera, samordna och följa upp Vattentjänstplanen. Gruppen ansvarar också för att planen aktualiseras och vid behov uppdateras. VA-gruppen består av ansvariga tjänstepersoner från Samhällsbyggnadsförvaltningen och WBAB. Sammankallande är miljö- och byggavdelningen. Gruppen bör genomföra minst två möten per år.

VA-gruppen kan kalla in fler personer efter behov. VA-gruppen har att under planperioden bedöma behovet av att inkludera säkerhetsaspekter i planarbetet, till exempel genom dialog med kommunens säkerhetssamordnare.

Styrgrupp ska vara Kretsloppsgruppen. VA-gruppen ska i strategiska ställningstaganden och vägval föra dialog med styrgrupp som är beredande i ärenden som behöver beslutas i kommunstyrelse eller kommunfullmäktige.

7. Åtgärdsplan

Följande tabell sammanställer vattentjänstplanens prioriterade åtgärder under perioden 2024 – 2028 med ansvar och tidplan

Tabell 4. Sammanställning av åtgärder med tid för genomförande.

Åtgärder samhällsplanering och samhällsutveckling					
Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
1.	Vid revidering av översiktsplanen ska denna uppdateras med skydd för vattentillgångar i Smedjebackens kommun samt nya och befintliga vattenskyddsområden	Stöd vid planering, exploatering, bygglov och tillståndsgivning Stödja Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2022-2027 Stödja nationella och regionala miljömål Stödja VA-policyn	Restriktioner för markanvändning och annan verksamhet som kan medföra risk för pågående eller framtida uttag av dricksvatten.	Kommunstyrelsen	2028
2.	Säkerställa förvaltningsövergripande samordning vid planering av LIS-områden.	Planer för nybyggnation och behov av vattentjänster behöver tydlig förankring.	Åtgärd från tidigare plan.	Kultur- och samhällsbyggnadsnämnden	2024-2025
3.	Utveckla kravet på vad en VA-utredning behöver innehålla i samband med nybyggnation	VA-försörjning behöver komma in tidigt i plan- och byggprocessen	Säkerställa att kapacitet och kvalitet finns för tillkommande bebyggelse	Kultur- och samhällsbyggnadsnämnden	2024-2025
4.	Ta fram nödvattenplan	Klargöra i vilken omfattning samt hur nödvatten ska distribueras vid en samhällsstörning avseende dricksvatten	Plan finns vid krissituation så att kommunen vet vilka abonnenter som är viktiga samt hur vi ska agera och organisera oss	Kommunstyrelsen	2025
5.	Ta fram kommunal vattenförsörjningsplan	Säkerställa tillgången till vattenförekomster för dricksvattenförsörjningen i kommunen.	Den kommunala vattenförsörjningsplanen tas fram med stöd av den regionala vattenförsörjningsplanen	Kommunstyrelsen	2025-2026

Åtgärder VA-ekonomi

Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
6.	Ta fram riktlinjer för kostnadstäckning via VA-taxans anläggningsavgift vid anslutning till den allmänna VA-anläggningen	Bestämma hur stor andel av anslutningskostnaden som ska täckas av anläggningsavgiften. Anpassning till 31 § LAV om fördelning ”enligt vad som är skäligt och rättvist” mellan fastighetsägarna inom VA-kollektivet.	Idag ligger täckningsgraden ofta på 30 – 40 %	VA-huvudman	2024
7.	Ta fram en långsiktig plan för taxeutveckling gällande både anläggningsavgiften och brukningsavgiften	Skapa en bra fördelning gällande utvecklingen av VA-taxans avgifter. Ge en långsiktig finansiering av drift och investering i den allmänna VA-anläggningen.	Investeringar i den allmänna anläggningen kommer att påverka brukningstaxan. Ökad kontroll över kostnader för vattentjänsterna ger bättre möjlighet att planera för en jämn och förutsägbar taxeutveckling.	VA-huvudman	2024-2025

Åtgärder VA-försörjning inom verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
8.	Ta fram förnyelseplaner för befintliga VA-anläggningen (vattenverk, reningsverk ledningsnät)	Säkerställa långsiktigt VA-försörjning Stödja VA-policy Underlag till långsiktig ekonomisk plan	Minska driftstörningar samt minska vattenförluster och tillskottsvatten	VA-huvudman	2026
9.	Ta fram en plan för att säkerställa att VA-huvudmannen har nödvändiga tillstånd eller avtalsrätt för hela ledningsnätet	För att säkerställa framtida rättighet/tillträde till ledningsnätet.	Ledningsrätter kräver omfattande lantmäteriförrättningar	VA-huvudman	2024

10.	Översyn av nuvarande verksamhetsområden och dess indelning i vatten-, spill- och dagvatten.	Verksamhetsområdet för respektive vattentjänst ska ha rätt omfattning.	Behovet av de olika vattentjänsterna behöver tydliggöras.	VA-huvudman	2028
11.	Genomgång och aktualisering av vattenskyddsområden med vattenskyddsföreskrifter	Skydda vattentäkter från föroreningspåverkan. Stödja kommunens VA-policy.	Höjd säkerhet vid leverans av dricksvatten. Begränsningar i mark- och vattenanvändning inom skyddsområdet	VA-huvudman	2024-2026
12.	Upprätta krisberedskapsplan för dricksvattenförsörjningen	Planen ska ge praktiskt stöd i arbetet med att skapa en robust och säker dricksvattenförsörjning.	I enlighet med Livsmedelsverkets handbok i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten	Kommunstyrelsen	2026

Åtgärder hantering skyfall

Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
13.	Ta fram handlingsplan för skydd av brunnsområden och infiltrationsbassänger	Förhindra inträngning av regnvatten	Hänsyn behöver tas till omkringliggande fastigheter	VA-huvudman	2024
14.	Undersök om möjligheter till invallning av pumpstation vid intag av råvatten.	Förhindra inträngning av regnvatten		VA-huvudman	2024
15.	Ta fram handlingsplan för att bortleda vatten från reningsverksområden vid större regnmängder	Stora regnmängder kan tränga in i reningsverket och orsaka problem		VA-huvudman	2024
16.	Utred ställen med kombinationsbrunnar/bräddpunkter där dagvatten kan rinna över till spillvattenledning samt ta fram åtgärdsplan	Minska tillskottsvatten till reningsverket		VA-huvudman	2025
17.	Utred möjligheterna att kunna proppa bräddavlopp vid avloppspumpstationer samt ta fram åtgärdsplan	Förebygga att regnvatten tränger in i pumpstationer via bräddavlopp	Proppning kan bli aktuellt vid de situationer då både skyfall och höga flöden i recipient förekommer.	VA-huvudman	2025

Åtgärder anslutning till verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
18.	Genomföra utbyggnad av verksamhetsområde för allmän VA-anläggning enligt utbyggnadsplan	Det finns behov av att lösa VA i ett större sammanhang enligt tidigare utredning		VA-huvudman	Löpande
19.	Bevaka utvecklingen i områden som inte ska byggas ut under planperioden	Uppdatera planen efter nya behov	Om efterfrågan på tomter eller nybyggnation sker kan området komma att omprioriteras	Miljö- och byggnadsnämnden	Löpande

Åtgärder VA-försörjning utanför verksamhetsområde för allmän VA-anläggning

Nr	Åtgärd	Motiv	Kommentar	Ansvar	Tidplan (år)
20.	Öka kunskapen om kommunens dricksvattenresurser för enskild dricksvattenförsörjning med avseende på kvalitet och kvantitet.	De som har enskild vattenförsörjning bör ha grundläggande kunskaper om vattenkvalitet	Det förekommer brister i dricksvattenkvaliteten för enskilda hushåll i kommunen som har brunns- eller ytvatten.	Miljö- och byggnadsnämnden	Löpande
21.	Utreda behov av utökad verksamhetsområde för dricksvatten för områden med kända brister i dricksvattenkvalitet eller -kvantitet.	För att tillgodose krav på dricksvattenkvalitet och kvantitet	Det förekommer brister i dricksvattenkvaliteten för enskilda hushåll i kommunen som har brunns- eller ytvatten.	VA-huvudman	2027-2028
22.	Utred behovet av att införa skydd av större enskilda gemensamma vattentäkter	För att säkra god tillgång av tjänligt dricksvatten.	Det förekommer brister i dricksvattenkvaliteten för enskilda hushåll i kommunen som har brunns- eller ytvatten.	Miljö- och byggnadsnämnden	2027-2028
23.	Ta fram principer och rutiner för anslutning via avtal	Säkerställa lika behandling vid anslutningar	Ta fram principer för i vilka fall och på vilka villkor fastighetsägare utanför verksamhetsområde ska kunna ansluta till allmän VA-anläggning	VA-huvudman	2025

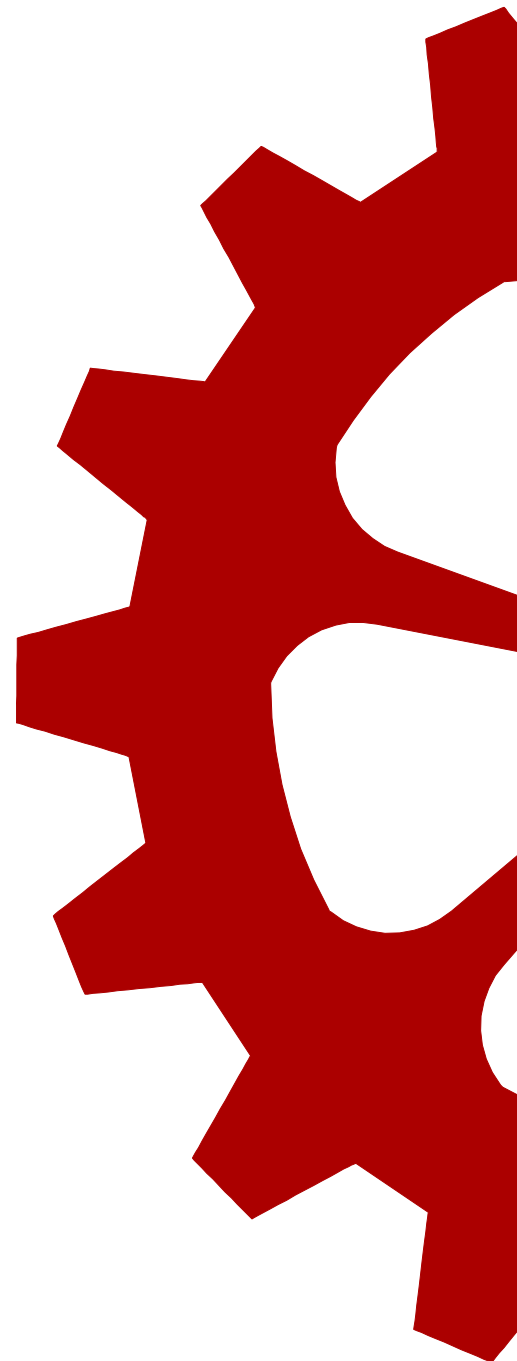
24.	Ta fram riktlinjer för fortsatt hantering av befintliga VA-ledningsnätsföreningar anslutna till den allmänna VA-anläggningen samt eventuella framtida anslutningar utanför verksamhetsområde.	Tydligare för VA-huvudman, WBAB och fastighetsägare vad som gäller	Rättvisa mellan fastighetsägare	VA-huvudman	2025
25.	Genomföra översyn av kunder som är anslutna utanför gällande verksamhetsområde och vilka avtal som är skrivna med dessa.	Säkerställa lika behandling vid anslutningar	Kan även finns behov av att utöka verksamhetsområde om flera är anslutna via avtal.	VA-huvudman	2025
26.	Digitalisering av enskilda avloppsanläggningar	Myndighetskrav. Skapa digitalt register Underlätta uppföljning	Bättre möjligheter att ta fram olika typer av statistik.	Miljö- och byggnadsnämnden	2026

Det här är Smedjebacken kommuns Vattentjänstplan. Den innehåller kommunens långsiktiga planering av hur det framtida behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen innehåller också information över hur de allmänna anläggningarna påverkas vid skyfall samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera vid den ökade belastningen

En kommun har ansvar att ordna allmänna vattentjänster, så som dricksvatten och avloppslösningar, om det behövs för att skydda människors hälsa och miljön.

Planen ska medverka till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara vatten- och avloppslösningar. Den ska också bidra till att allmänheten får ökad insyn samt möjlighet till deltagande och påverkan av hur de allmänna vattentjänsterna ska tillgodoses i kommunen.

Vattentjänstplanen vänder sig till dig som arbetar med mark, planering, vatten och avloppstjänster inom kommunen, till dig som ägare till en fastighet med enskilt vatten och avlopp och till alla som är intresserade av hur kommunen arbetar med hållbara allmänna vattentjänster.

Smedjebackens kommun • 777 81 • Smedjebacken • E-post kommun@smedjebacken.se

Telefon: 0240-66 00 00 • Telefax: 0240-742 41 • Bankgiro:820-9538 • Org.nr:SE2120002205 • Säte Smedjebacken